

TURLI TSIVILIZATSIYALARDA KERAMIKANING MADANIY AHAMIYATI

Naurizbaeva Rayxan Qayirbay qizi

*Qoraqalpoq davlat universiteti san'at fakulteti
kulolchilik yo'nalishi 2-kurs talabasi*

***Annotatsiya.** Kulolchilik ming yillar davomida butun dunyo bo'ylab turli tsivilizatsiyalarning rivojlanishida muhim rol o'ynagan. Qadimgi hindular va misrliklardan tortib yunonlar, rimliklar va xitoylargaacha kulolchilik san'ati har bir jamiyat madaniyati va o'ziga xosligining muhim elementi bo'lgan. Keramika buyumlari nafaqat kundalik hayotda, balki diniy, marosim va badiiy maqsadlarda ham ishlatilgan. Ushbu maqolada biz keramikaning turli tsivilizatsiyalardagi madaniy ahamiyatini ko'rib chiqamiz, u jamiyatning ijtimoiy-madaniy jihatlarini qanday aks ettirgan va ta'sir qilganini o'rganamiz. Biz keramikani tayyorlash, bezash va ishlatish texnikasi turli madaniyatlarda qanday farq qilganiga va keramika buyumlarida ko'pincha qanday ramzlar va motivlar mujassamlanganiga e'tibor qaratamiz. Turli tsivilizatsiyalarda keramikaning madaniy ahamiyatini o'rganish bizga san'at va madaniyatning jahon tarixining boyligi va xilma-xilligini, shuningdek, uning turli xalqlar va jamiyatlarning o'ziga xosligi va qadriyatlarini shakllantirishga ta'sirini yaxshiroq tushunishga yordam beradi.*

***Kalit so'zlar:** Keramika, madaniyat, tsivilizatsiya, san'at, materiallar, bezaklar, urf-odatlar, marosimlar, arxeologiya, tarix, texnologiya, hunarmandchilik, zargarlik buyumlari.*

Qadimgi Misr kulolchilik san'atida yuqori darajadagi rivojlanishi bilan mashhur. Misrliklarning kundalik hayotida keramika muhim rol o'ynagan, ular nafaqat funksional buyumlar, balki chiroyli bezatilgan san'at asarlari hamdir. Misr sopol buyumlari xudolarni hurmat qilish, marosimlar va dafn marosimlarini o'tkazishning muhim elementi bo'lgan. Misr kulolchiligining o'ziga xos xususiyatlaridan biri yuqori sifatli loydan foydalanish va murakkab ishlab chiqarish va bezatish texnikasi edi. Egeylar ramzlar, geometrik naqshlar, kundalik hayot sahnalari va diniy g'oyalar bilan bezatilgan sopol idishlar, figuralar va haykalchalar yasashga qodir edilar [5]. Misr kulolchilik buyumlari Misr dini va mifologiyasi uchun katta ahamiyatga ega edi. Ularning aksariyati Ma'bad marosimlarida, dafn marosimlarida va kundalik hayotda ishlatilgan. Qadimgi xudolarning sopol figuralari, hayvonlar haykallari va tumorlari Misr hayotining turli sohalarida keng tarqalgan. Egeylar, shuningdek, suyuqlik va oziq-ovqat mahsulotlarini saqlash va o'liklarni dafn qilish uchun sopol idishlar ishlab chiqarishgan. Saqlash idishlari xudolarning tasvirlari va o'lim va tirilish ramzlari bilan bezatilgan bo'lishi mumkin. Dafn marosimlari Misr madaniyatida alohida ahamiyatga ega bo'lib, marhumni o'limdan keyingi hayot haqidagi mifologik tushunchalar bilan bog'lashga yordam berdi. Shunday qilib, qadimgi Misrda kulolchilik nafaqat utilitar foydalanish mavzusi bo'lgan, balki misrliklarning murakkab diniy, ramziy va mifologik tushunchalarini aks ettiruvchi muhim diniy va madaniy rol o'ynagan [1].

Qadimgi Xitoy, shuningdek, keramikaning taniqli markazi bo'lib, ushbu san'atda boy merosga ega. Qadimgi Xitoyda kulolchilik neolit davridan to hozirgi kungacha uzoq tarixga ega edi. Xitoy kulolchilik buyumlari texnik murakkabligi, badiiy ijrosi va ramziy ahamiyati uchun yuqori baholandi. Xitoy keramikasining eng mashhur uslublaridan biri bu Xitoyda birinchi marta ishlab chiqilgan chinni. Chinni-bu qor-oq qoplama va shaffof porlash bilan ajralib turadigan yuqori sifatli keramika turi. Xitoy chinni butun dunyoga eksport qilindi va Xitoy madaniyati va badiiy ijodining bir qismiga aylandi. Qadimgi Xitoyda kulolchilik mamlakatning moddiy va ma'naviy madaniyatining bir qismi sifatida muhim ahamiyatga ega edi. Xitoy keramika buyumlari hayotning turli sohalarida, shu jumladan kundalik foydalanish, marosimlar, din va san'atda ishlatilgan. Xitoy kulolchilik buyumlari ko'pincha ramzlari, estetikasi va texnik mahorati bilan tanilgan. Qadimgi Xitoyda ko'plab taniqli haykaltaroshlar va rassomlar sopol idishlar bilan ishladilar, ular figuralar, vazalar, idishlar va haykalchalar kabi ajoyib san'at asarlarini yaratdilar. Ular Xitoy madaniyati uchun muhim bo'lgan mavzular va ramzlarning xilma-xilligini etkazish uchun turli xil bezatish usullarini, shu jumladan sir, o'yma va rasmni qo'lladilar. Xitoy kulolchilik buyumlari dafn marosimlari va ajdodlarni hurmat qilishda ham muhim rol o'ynagan. Ko'pgina sopol buyumlar qadimgi xitoylarning dafn marosimlarida qo'lga kiritilgan va ajdodlarni o'qishning an'anaviy marosimlarida ham ishlatilgan. Shunday qilib, qadimgi Xitoyda kulolchilik Xitoy keramika san'atining turli uslublari, texnikasi va ramzlarida aks ettirilgan chuqur madaniy va tarixiy kontekstga ega edi [3].

Gretsiya va Rim ham kulolchilik san'atidagi ajoyib yutuqlari bilan mashhur edilar. Qadimgi Yunonistonda kulolchilik kundalik hayotda ham, diniy marosimlarda ham muhim rol o'ynagan. Yunon ustalari vazalar, amforalar, kosalar va haykalchalar kabi turli xil keramika buyumlarini yaratdilar. Ular turli xil texnikalardan foydalanganlar, jumladan, plitka qoplama, qora va qizil porloq qoplama, shuningdek, mifologiya va kundalik hayotdan sahnalarni chizish. Yunon kulolchiligi qimmatbaho eksport mahsuloti bo'lib, texnik mahorati va badiiy sifati uchun baholandi. Qadimgi Rimda keramika san'atining uzoq an'analari ham mavjud edi. Rim ustalari sopol idishlar, lampalar, haykalchalar va panellar kabi turli xil buyumlarni yaratdilar. Ular turli xil bezatish usullaridan foydalanganlar, shu jumladan relyef, sir, o'yma va rasm. Rim sopol idishlari Rim imperiyasida keng tarqalgan bo'lib, dunyoning turli burchaklaridan turli xil uslublar va ta'sirlarni aks ettirgan. Yunoniston va Rimdagi kulolchilik san'ati dunyoning boshqa qismlarida keramika san'atining yanada rivojlanishiga sezilarli ta'sir ko'rsatdi. Ular badiiy va texnik an'analarga sezilarli ta'sir ko'rsatdilar, ularning asarlari ulardan keyingi

avlodlar uchun namuna va ilhom manbai bo'ldi. Shunday qilib, Yunoniston va Rimdagi kulolchilik san'ati turli xil uslublari, yuqori sifatli ishlashi va muhim madaniy ahamiyati bilan ajralib turardi. Bu qadimgi tsivilizatsiyalar merosining muhim qismidir va butun dunyo bo'ylab zamonaviy rassomlar va hunarmandlarni ilhomlantirishda davom etmoqda.

Zamonaviy kulolchilik bizning madaniyatimizda mustahkam o'rnashgan hayratlanarli darajada xilma-xil va mazmunli san'at va hunarmandchilikni ifodalaydi. Qadim zamonlardan to hozirgi kungacha keramika san'atda ham, sanoatda ham ishlatiladigan eng ko'p qirrali va bardoshli materiallardan biri bo'lib qolmoqda. Bugungi kunda zamonaviy texnologiyalar turli xil texnika va materiallarga imkon beradigan bo'lsa, keramika san'ati o'zining eng yuqori cho'qqisida. Dunyo bo'ylab rassomlar va hunarmandlar o'zlarining hunarmandchiligi va iste'dodlarini namoyish etib, ajoyib va innovatsion san'at asarlarini yaratish uchun keramikadan foydalanadilar. Qo'lda haykaltaroshlik, kulolchilik, sirlash va yonish texnikasi ularga o'z g'oyalari va ilhomlarini noyob keramika ishlariga singdirishga yordam beradi. Dizayn va dekoratsiya sohasida keramika dekorativ elementlar, zargarlik buyumlari va ichki buyumlarni yaratish uchun talab qilinadigan material bo'lib, muhim o'rinni egallashda davom etmoqda. O'zining go'zalligi, yuqori chidamliligi va ko'p qirraliligi tufayli keramika o'z loyihalariga o'ziga xoslik va xarakter berishga intilayotgan dizaynerlar va me'morlar uchun mashhur tanlovga aylanmoqda. Sanoat, shuningdek, keramika taklif qiladigan afzalliklarni ham chetlab o'tmadi [2]. Zamonaviy texnologiyalar va jarayonlar tufayli keramika mahsulotlari yuqori sifat, kuch va chidamlilikni saqlab, ko'p miqdorda ishlab chiqariladi. Bu kulolchilik buyumlarini idish-tovoq va sanitariya-keramika ishlab chiqarishdan tortib qurilish materiallari va bezak elementlarigacha bo'lgan turli sohalarda ishlatishga imkon beradi. Keramika bo'yicha o'quv dasturlari va ustaxonalari ushbu qadimiy san'atni saqlash va rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Talabalar va havaskorlarga keramika bilan ishlashning turli usullarini o'rganish va o'zlashtirish, shuningdek, ushbu materialning tarixi va madaniy ahamiyati bilan tanishish imkoniyati beriladi. Va nihoyat, kulolchilik an'analar va o'tmishdagi yutuqlarni saqlab, jahon madaniy merosining muhim elementi bo'lib qolmoqda. Keramikadan topilgan arxeologik topilmalar qadimgi tsivilizatsiyalar hayoti va ijodining qimmatli dalilidir va ularning tiklanishi va saqlanishi o'tmishimizni yaxshiroq tushunish va qadrlash imkonini beradi. Shunday qilib, zamonaviy kulolchilik nafaqat san'at va hunarmandchilik, balki insoniyatning madaniy va tarixiy merosining asosiy elementi bo'lib, hayotimizda muhim rol o'ynashda davom etmoqda. Uning go'zalligi, o'ziga xosligi va

funksionalligi uni zamonaviy dunyoning o'ziga xos va ajralmas elementiga aylantiradi.

Xulosa. Zamonaviy keramika-bu butun dunyo bo'ylab rassomlar, hunarmandlar va dizaynerlarni rivojlantirishda va ilhomlantirishda davom etadigan ajoyib va mazmunli san'at. Uning ko'p qirraliligi, mustahkamligi va go'zalligi keramikani madaniyatimiz va merosimizning ajralmas qismiga aylantiradi. Turli xil texnikalar va materiallar tufayli keramika ko'p asrlar davomida dolzarbligi va qiymatini saqlab, san'at va sanoatda keng qo'llaniladi. Kulolchilik san'ati qadimiy an'analar va zamonaviy texnologiyalarni o'zida mujassam etgan bo'lib, rassomlar va hunarmandlarga noyob asarlarda o'z tasavvurlari va ijodlarini ifoda etish imkonini beradi. Keramika nafaqat go'zallik ob'ekti, balki turli davrlar va mamlakatlar xalqlarining tarixi, madaniyati va ma'naviy merosini tushunishning kalitiga aylanadi. Keramika san'atining an'anaviy usullarini qo'llab-quvvatlash va hurmat qilish orqali biz o'tmish bilan aloqani saqlab qolamiz va keramika san'atda ham, kundalik hayotda ham muhim rol o'ynashda davom etadigan kelajakka quvonch bilan qaraymiz. Zamonaviy keramika-bu er va olovdan yaratilgan, o'zining ko'p qirraliligi va o'ziga xosligi bilan Ilhom, go'zallik va hayratga soladigan san'atdir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Бахшиев, И. И. (2012). Проблема межкультурного взаимодействия населения Башкирского Зауралья в эпоху бронзы: культурная стратиграфия и относительная хронология. In *КУЛЬТУРЫ СТЕПНОЙ ЕВРАЗИИ И ИХ ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ С ДРЕВНИМИ ЦИВИЛИЗАЦИЯМИ* (pp. 158-163).
2. Борисенко, Р. А. (2019). Традиционные символические формы в культурном пространстве. *Вестник Санкт-Петербургского государственного института культуры*, (3 (40)), 11-15.
3. Демичева, И. Ю. Типологические особенности терракотовых статуэток майя классического периода. *Демичева ИЮ Н*, 191-192.
4. Трифонов, В. Г., & Караханян, А. С. (2004). Геодинамика и история цивилизаций. *Труды Геологического института*, (553), 1-668.
5. Массон, В. М. (1989). *Первые цивилизации*. "Наука" Ленинградское отделение.